

memo aan de gemeenteraad

aan de gemeenteraad
'Programma Groen Gouda', 'Programma Groen: Bomen' en 'Programma Groen: Biodiversiteit'.

onderwerp Biodiversiteit'.

van het college van burgemeester en wethouders

datum 4 juni 2024

dossiernummer 8304

memo

Samenvatting

Het college informeert met dit memo de raad over het vaststellen en de inhoud op hoofdlijnen van het 'Programma Groen Gouda' en de verdiepende onderliggende programma's: 'Programma Groen: Bomen' en 'Programma Groen: Biodiversiteit'. Voor ieder programma worden de belangrijkste beleidswijzigingen en mogelijke dilemma's benoemd. In het Programma Groen Gouda staan de vernieuwde beleidsuitgangspunten voor het groen in de gemeente Gouda en bevat een geactualiseerde groenstructuurkaart. Het groen in Gouda wordt onderverdeeld in vier structuren, met ieder hun eigen functie en beschermingsgraad.

Het Programma Groen Gouda vervangt en actualiseert de eerdere groenbeleidsstukken. Parallel hieraan zijn het 'Programma Groen: Bomen' en het 'Programma Groen: Biodiversiteit' opgesteld. Het Programma Groen: Bomen is een praktisch, operationeel programma voor bomen, gericht op het duurzaam behouden en ontwikkelen van een gezond en toekomstbestendig bomenbestand. Het Programma Groen: Biodiversiteit focust op het behouden en versterken van de stedelijke biodiversiteit.

De drie programma's geven invulling aan een geactualiseerd groen-, bomen-, en biodiversiteitsbeleid en zetten het belang van groen en bomen in relatie tot de thema's klimaatadaptatie, gezondheid, biodiversiteit en ruimtelijke kwaliteit. Gouda 'te midden van het groen' is een van de vijf Goudse Waarden in de Omgevingsvisie Gouda. De stad staat voor grote opgaven, nu en in de toekomst. Het 'creëren van een prettig woon- en leefklimaat' is dan ook een van de Goudse opgaven voor de komende jaren. Daarbij ligt de focus op een aantrekkelijkere en groenere openbare ruimte. Om invulling te geven aan de Goudse opgaven, maakt Gouda keuzes voor de leefomgeving. Een 'gezonde groene stad' is er hier een van en de drie programma's geven hier invulling aan.

Het nieuwe groen-, bomen- en biodiversiteitsbeleid dient o.a. als toetsingskader voor nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen en als richtingwijzer voor het kunnen maken van afwegingen bij keuzes in de leefomgeving. Ook dient het als basis voor het omgevingsplan.

De doelen en maatregelen uit de programma's geven een stevige stem in de afweging bij de ruimteverdeling in herinrichtings- en/of nieuwe ontwikkelingsprojecten. De afweging hoe de ruimtepuzzel per project / locatie gemaakt wordt, kan niet al op dit programmaniveau bepaald worden. Dat is per ingreep locatie- en contextafhankelijk en dus maatwerk. Daarbij is het door de analyse in de kwetsbaarheidskaarten duidelijk waar de uitkomst van de integrale afweging aan bijdraagt of juist afbreuk aan doet.

Gouda is een compacte stad. Ook voor groen is ruimte nodig, dit is niet nieuw. In het Programma Groen Gouda worden geen harde eisen gesteld, maar het biedt wel een uitgangspunt voor gesprekken over een toekomstbestendige invulling waarbij ook ruimte moet zijn voor andere opgaven. Daarom blijft het belangrijk tijdig aan te haken bij toekomstige en lopende projecten, waarbij gekeken wordt naar een slimme herinrichting met meer groen.

Het uitgangspunt is de maatregelen uit het 'Programma Groen Gouda', het 'Programma Groen: Bomen' en het 'Programma Groen: Biodiversiteit' binnen de bestaande budgetten te organiseren. Voor de uitvoering van de maatregelen wordt aangesloten bij lopende of geplande projecten zoals ophogings- en rioleringsprojecten. Daarnaast worden de maatregelen uit de programma's meegenomen in het dagelijks beheer.

Na vaststelling worden de doelen en maatregelen intern verder afgestemd en meegenomen in reguliere gesprekken, zowel intern als met groen- en natuurorganisaties. Daarnaast wordt een communicatieplan opgesteld om de programma's ook extern te communiceren naar de inwoners.

Doel

Het doel van dit memo is het informeren van de raad over de vaststelling van de programma's en de belangrijkste doelen, beleidswijzigingen en mogelijke dilemma's.

Aanleiding

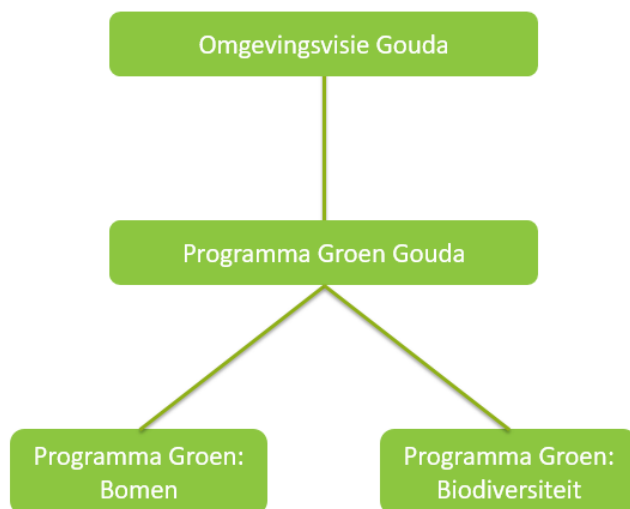
In de Omgevingsvisie Gouda komen de thema's groen, bomen en biodiversiteit aan bod. Om invulling te geven aan de Goudse opgaven, maakt Gouda keuzes voor de leefomgeving. Een 'gezonde groene stad' is er hier een van. De programma's geven hier invulling aan.

In het Programma Groen Gouda staan de vernieuwde beleidsuitgangspunten voor het groen in de gemeente Gouda. Het vervangt en actualiseert de eerdere beleidsstukken Groen, groener, Gouda 2017 en het Groenstructuurplan Gouda blijft groen 2007 – 2015. Daarnaast bevat het de regels uit de Structuurvisie Groen (2019).

In 2023 startte gemeente Gouda de actualisering van deze beleidsstukken, omdat:

- Per 1 januari 2024 de nieuwe Omgevingswet is ingevoerd.
- Actuele maatschappelijke thema's die samenhangen met groen aandacht verdienen en op steeds meer manieren nationaal en internationaal aandacht krijgen. Te denken valt aan de achteruitgang van biodiversiteit, de negatieve gevolgen van klimaatverandering en de focus op het verbeteren van lichamelijke en mentale gezondheid.
- Een toekomstbestendig bomenbestand vraagt om geactualiseerde keuzes over o.a. groeiplaatsen, diversiteit en ecologische kwaliteit.
- De gemeente in de notitie Ambities en scenario's op het gebied van biodiversiteit de ambitie uitspreekt om extra in te zetten op het gebied van biodiversiteit. Dit houdt in dat Gouda maximaal wil inzetten op communicatie met inwoners, monitoring van de aanwezige potentiële natuurwaarde, biodiversiteitsonderzoek in de gemeente, (ecologische) verbindingen door de gehele stad en ecologisch beheer.

Parallel zijn het 'Programma Groen: Bomen' en het 'Programma Groen: Biodiversiteit' opgesteld (zie afbeelding 1). Het Programma Groen: Bomen is een praktisch, operationeel programma voor bomen, gericht op het duurzaam behouden en ontwikkelen van een gezond en toekomstbestendig bomenbestand. Het Programma Groen: Biodiversiteit focust op het behouden en versterken van de stedelijke biodiversiteit.

Afbeelding 1. Overzicht en samenhang groene beleidslijn.

Gouda 'te midden van het groen' is een van de vijf Goudse Waarden in de Omgevingsvisie Gouda. Het 'creëren van een prettig woon- en leefklimaat' is dan ook een van de Goudse opgaven voor de komende jaren. Daarbij ligt de focus op een aantrekkelijkere en groenere openbare ruimte. Met gevarieerd groen, een toekomstbestendig bomenbestand met bomen die zijn aangepast aan een veranderend klimaat, een sterke biodiversiteit en het stimuleren van onze gezondheid draagt de gemeente bij aan een groene, aantrekkelijke openbare ruimte.

Het Programma Groen Gouda is op meerdere manieren in te zetten:

- Als toetsingskader voor nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen.
- Als richtingwijzer voor het kunnen maken van afwegingen bij keuzes in de leefomgeving. Het programma maakt duidelijk waar en hoe groene maatregelen de meeste positieve impact maken.
- Als handvat voor de gemeente om samen met andere grondeigenaren gezamenlijke ambities te bereiken.
- Als tactisch/ operationele schakel tussen de strategische Omgevingsvisie en de meer praktisch, operationeel gerichte Goudse programma's voor bomen (duurzaam behouden en ontwikkelen van een gezond en toekomstbestendig bomenbestand) en biodiversiteit (behouden en versterken van de stedelijke biodiversiteit door verrijking van leefgebieden voor de doelsoorten).
- Als basis voor het Omgevingsplan.

Aanvullende informatie

De volgende onderwerpen komen in dit hoofdstuk van dit raadsmemo aan bod:

1. Participatie en Commissie Fysieke Leefomgeving
2. De Programma's onder de omgevingswet
3. Doelen en uitgangspunten Programma Groen Gouda
4. Doelen en uitgangspunten Programma Groen: Bomen
5. Doelen en uitgangspunten Programma Groen: Biodiversiteit
6. Slim ruimtegebruik
7. Monitoring en evaluatie
8. Financiën

1. Participatie en Commissie Fysieke Leefomgeving – 15 november

De programma's zijn opgesteld met behulp en inbreng van verschillende partijen. Een groot aantal belangenorganisaties zijn uitgenodigd voor het scherper stellen van de beleidsdoelen en bijbehorende maatregelen. Deze groep bestond onder andere uit wijkteams van verschillende Goudse wijken, groen- en natuurorganisaties, de vereniging voor bedrijventerreinen enzovoorts. Tijdens een werksessie hebben zij hun advies gegeven over de diverse punten en aanvullingen gegeven voor de verdere uitwerking. De 90% versies van de programma's zijn ook gedeeld met de groen- en natuurorganisaties in de stad. Hun opmerkingen zijn wederom meegenomen.

Bij de start van het proces - van 12 juni tot en met 10 juli 2023 – hebben 479 Gouwenaars aan de hand van een vragenlijst aangegeven wat zij belangrijk vinden voor het nieuwe Programma Groen Gouda. De deelnemers lieten weten dat ze groen belangrijk vinden voor een gezonde en toekomstbestendige leefomgeving.

In de commissie FLO op 15 november 2023 is aan de raad input gevraagd op een aantal keuzes binnen de verschillende thema's en doelen van het Programma Groen Gouda. Deze input is meegenomen in de aanvulling en aanscherping van de programma's. Hieronder zijn deze stellingen opgesomd en hoe deze zijn meegenomen in de programma's:

- De meerderheid van de commissie stemde voor een passende norm voor groen en oppervlaktewater in iedere wijk.
 - Voor alle wijken behalve de Korte Akkeren is het doel van 75m² opgenomen, zoals benoemd in de Nota Ruimte. In deze wijken wordt dit doel gezien als haalbaar en ambitieus. In de wijk Korte Akkeren streeft de gemeente naar 50 m² groen per woning als aangepaste realistische richtlijn. De cijfers voor iedere wijk zijn te zien in het Programma Groen Gouda.
- De meerderheid van de commissie stemde ervoor om nieuw groen aan te laten sluiten bij de stedenbouwkundige en cultuurhistorische uitstraling van Gouda, zeker in de Binnenstad. En buurtinitiatieven en participatie over het groen te blijven ondersteunen en stimuleren.
 - Deze uitgangspunten zijn opgenomen in het Programma Groen Gouda.
- De meerderheid van de commissie stemde ervoor om als doel te stellen dat iedere inwoner op maximaal 300 meter afstand van zijn/haar woning toegang heeft tot een groene, koele verblijfsplek.
 - Dit doel is opgenomen in het Programma Groen Gouda.
- De meerderheid van de commissie stemde voor dat er alleen bomen worden geplant als er boven- en ondergronds genoeg ruimte is. Dit betekent dat de doelstelling van 3 bomen (uit

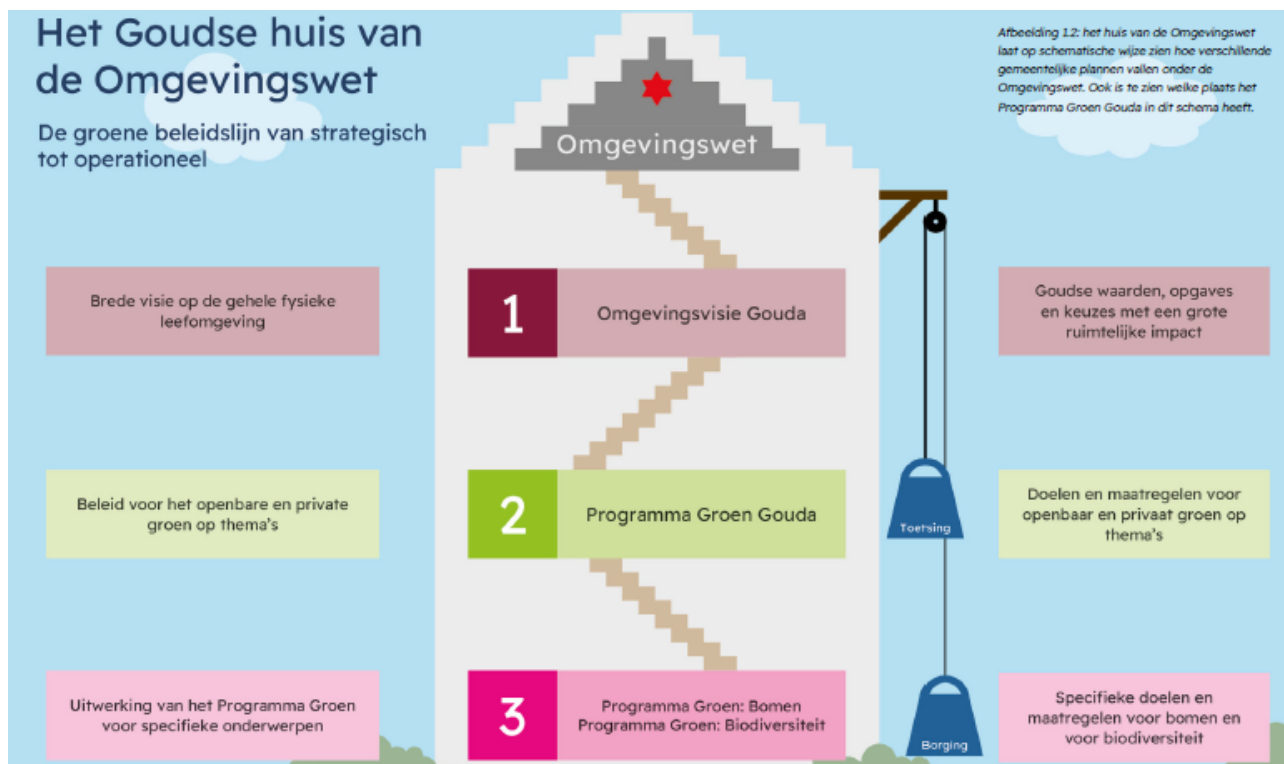
de 3-30-300 regel) niet overal gehaald kan worden. Bij o.a. herinrichting- en rioleringsprojecten wordt gekeken waar bomen toegevoegd kunnen worden.

- Er is een Goudse variant opgesteld van de 3-30-300 regel (zie ook verderop in dit memo). Voor dit uitgangspunt specifiek is opgenomen dat de gemeente ernaar streeft dat iedereen zicht heeft of krijgt op minimaal één boom vanuit de woning. Bij nieuwbouw is het streven dat drie bomen zichtbaar zijn vanuit de woning. Maar, kwaliteit gaat boven kwantiteit en daarom plant de gemeente alleen bomen op plekken waar voldoende onder- en bovengrondse ruimte is. Ook houdt de gemeente rekening met andere beheeronderdelen en de gevolgen van bodemdaling.
- De meerderheid van de commissie stemde voor dat kroonbedekking van bomen met een goede groeiplaats een belangrijk uitgangspunt in het (bomen)beleid wordt. En dat bij aanplant en herplant niet alleen gekeken wordt naar het aantal bomen, maar ook naar het boomkroonvolume.
 - Dit is het uitgangspunt van het Programma Groen: Bomen, waarbij de focus op (ecologische) kwaliteit een belangrijk uitgangspunt is.
- Hierop aansluitend koos de meerderheid van de commissie voor een passende norm per wijk voor de boomkroonbedekking.
 - In het Programma Groen Gouda is als doel opgenomen dat de gemeente er naar streeft om onze leefomgeving op wijkniveau zo in te richten dat 10% ervan bedekt is door boomkronen als die bomen volwassen zijn. In sommige Goudse wijken is dit niet haalbaar. In deze wijken streeft de gemeente er naar dat de boomkroondekking met 2% stijgt ten opzichte van de huidige bedekking tot in 2034. In het Programma Groen: Bomen wordt verder uitgewerkt hoe de gemeente voor deze toename zorgt.
- De meerderheid van de commissie stemde voor het behouden van het huidige kapbeleid, waarbij voor iedere boom groter dan 30 centimeter diameter (op 1,30 meter hoogte) een kapvergunning moet worden aangevraagd.
 - Dit is onveranderd en opgenomen in het Programma Groen: Bomen.

2. De programma's onder de Omgevingswet

Groen heeft een sterke samenhang met grote landelijke opgaven en de lokale Goudse opgaven van dit moment. Gouda staat voor de opgave om de negatieve lokale effecten van de klimaatverandering te bestrijden, de biodiversiteit te behouden en te versterken, de ruimtelijke kwaliteit van de stad te waarborgen en/of te verbeteren en te zorgen voor een veilige en gezonde leefomgeving. Geen geringe opgaven die elkaar ook nog eens direct of indirect beïnvloeden. Groen heeft een belangrijke rol binnen deze actuele thema's. Om die reden spelen deze thema's een belangrijke rol in de drie nieuwe programma's. Met de voorgestelde visie, doelen en maatregelen werkt de gemeente naar een 'gezonde groene stad', een van de Goudse opgaven uit de omgevingsvisie (bijlage 2).

In de Omgevingsvisie Gouda wordt uitbreiden van het groen, rekening houdend met recreatiemogelijkheden en biodiversiteit, genoemd als ambitie voor de toekomst. Een van de keuzes voor de leefomgeving is dan ook een aantrekkelijkere en groenere openbare ruimte, met gevarieerd groen en veel biodiversiteit. Onder de omgevingswet is daarnaast een duidelijke beleidslijn vanuit de Omgevingsvisie naar doelen en maatregelen op tactisch en operationeel niveau van belang. Hiermee is sterk en onderbouwd beleid geborgd. In afbeelding 2 is de groene beleidslijn voor Gouda in beeld gebracht.

Afbeelding 2. De groene beleidslijn onder de omgevingswet

3. Programma Groen Gouda

De volgende doelen en uitgangspunten komen uit het Programma Groen Gouda. Een aantal doelen worden in het 'Programma Groen: Bomen' en 'Programma Groen: Biodiversiteit' verder uitgewerkt.

Er wordt aangesloten bij landelijke normen

Zoals de 3-30-300 regel (Konijnendijk, 2021¹). Dit betekent het volgende: 1) de 3-regel: dicht bij elke woning, school of werkplek staan minimaal 3 volwassen bomen. 2) de 30-regel: elke buurt heeft minstens 30% boomkronen en daardoor schaduw. En dat zorgt voor een koelere buurt. En 3) de 300-regel: vanuit iedere woning, school of werkplek is er binnen 300 meter een parkje waar je kunt verblijven en recreëren. Ook sluit het Programma Groen Gouda aan bij de streefnorm van 75m² groen en oppervlaktewater uit de Nota Ruimte 2004. Deze normen zijn gebruikt als uitgangspunt voor de gestelde doelen.

De 3-30-300 regel is, mede naar aanleiding van input van de raad tijdens de commissie FLO op 15 november 2023, aangepast naar een Goudse variant die binnen de gemeente Gouda ambitieus en realistisch is.

- Aangepaste 3-30-300 regel
 - Om de gezondheid van inwoners te bevorderen streeft de gemeente ernaar dat iedereen zicht heeft of krijgt op minimaal één boom vanuit de woning. Bij nieuwbouw is het streven dat drie bomen zichtbaar zijn vanuit de woning. Maar kwaliteit gaat boven kwantiteit, daarom plant de gemeente alleen bomen op plekken waar voldoende onder- en bovengrondse ruimte is. Ook houdt de gemeente rekening met andere beheeronderdelen en de gevolgen van bodemdaling.

¹ Konijnendijk, Cecil. (2021). The 3-30-300 Rule for Urban Forestry and Greener Cities. 4.

- De gemeente streeft ernaar om onze leefomgeving op wijkniveau zo in te richten dat niet 30%, maar 10% ervan bedekt is door boomkronen als die bomen volwassen zijn. In sommige Goudse wijken is dit niet haalbaar. In deze wijken is het streven dat de boomkroondekking met 2% stijgt ten opzichte van de huidige bedekking tot in 2034.
- Iedere inwoner heeft op maximaal driehonderd meter afstand van de woning toegang tot een groene, koele verblijfsplek.
- Streefnorm groen en water uit de Nota Ruimte 2004
De gemeente streeft ernaar de huidige hoeveelheid groen/ blauw op peil te houden. In wijken met oppervlakte onder de streefnorm van 75m² wil de gemeente het groen uitbreiden. Voor iedere woning binnen de bebouwde kom streeft de gemeente naar 75m² gemeentelijk groen plus oppervlaktewater (blauw), aanwezig in de wijk waar de woning staat. Het uitgangspunt hierbij is dat het gemiddelde oppervlak groen/blauw voor geheel Gouda (zie tabel 5.1 blz. 50, Programma Groen Gouda) niet zakt onder de 75m² per woning.

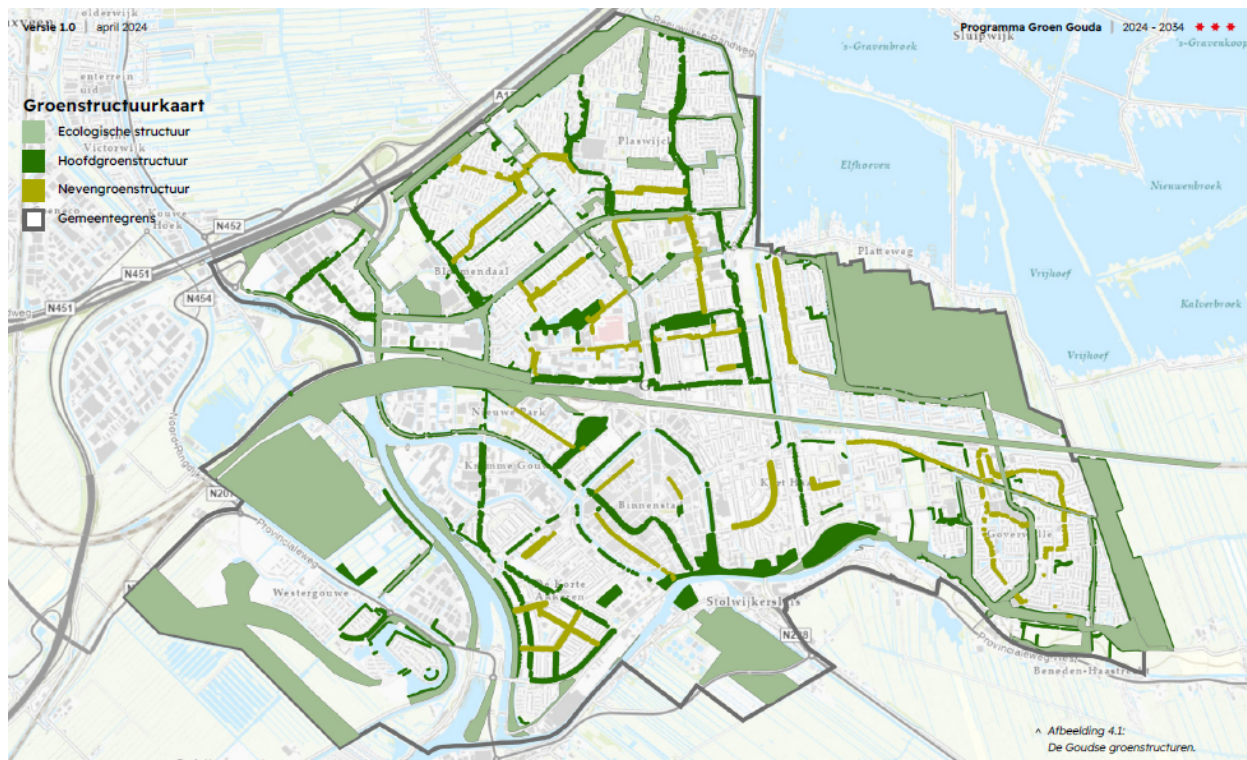
De groenstructuur wordt geactualiseerd

Alle groene onderdelen binnen de gemeente zoals parken, bomen en groenvakken vormen samen de Goudse groenstructuur. De Goudse groenstructuur verbindt onze stedelijke omgeving met het omringende veenlandschap. Op kleinere schaal verbindt het groen de Goudse wijken met elkaar. Kortom: het Goudse groen maakt van Gouda één geheel. De Goudse groenstructuur is dan ook de ruggengraat van het Programma Groen Gouda. Dit groen benadrukt vaak de stedenbouwkundige structuur en verwijst naar historie. Het groen in Gouda is verdeeld over vier structuren die ieder hun eigen functie, karakter en bescherming hebben (afbeelding 3). Voorheen hadden de bomen in Gouda een 'eigen' structuur, namelijk de hoofdboomstructuur en de nevenboomstructuur. Deze namen vervallen met vaststelling van het Programma Groen Gouda. Bomen maken nu onderdeel uit van een groenstructuur, waartoe zowel het groen als de bomen behoren. De structuur waarin de bomen staan, bepaalt de functie en beschermingsgraad van de boom (en het groen).

In een stedelijke omgeving zoals Gouda is de ruimtedruk hoog en maken veel andere functies aanspraak op ruimte. De doelen voor de groenstructuur uit het Programma Groen Gouda benadrukken de belangrijke functies die de groenstructuur heeft. Bij ontwikkelingen is maatwerk op de betreffende locatie noodzakelijk door een goede belangenafweging.

Als groen van een Goudse ecologische structuur, hoofdstructuur, nevenstructuur of overig groen niet behouden kan worden, gelden de volgende maatregelen:

- Groen dat onderdeel is van de Goudse ecologische structuur moet zo worden teruggebracht dat de functie van de structuur voor dieren- en plantensoorten gewaarborgd is. De ecologische waarde mag niet significant verminderen.
- Groen dat onderdeel is van de hoofdgroenstructuur moet op dezelfde plek worden teruggebracht, of er moet op een andere plek een nieuwe, gelijkwaardige hoofdstructuur worden aangelegd.
- Groen dat onderdeel is van de nevenstructuur wordt op dezelfde plek teruggebracht, of in de directe nabijheid, met dezelfde toekomstige kwaliteit.
- Als overig groen niet behouden kan worden, moet het in dezelfde wijk worden teruggebracht; het totale areaal mag niet afnemen.

Afbeelding 3. De Goudse groenstructuren

Doelen met betrekking tot klimaatadaptatie

Door klimaatverandering is er steeds vaker sprake van extreem weer. Regenbuien worden korter maar heviger en periodes van hitte en droogte worden langer. Om de leefomgeving weerbaarder te maken tegen extreme omstandigheden is toekomstbestendig groen in de stedelijke omgeving onmisbaar.

Doelen met betrekking tot klimaatadaptatie zijn o.a. dat:

- de gemeente bij (her)inrichtingen en andere projecten in de openbare ruimte onnodige verharding door groen en/of water vervangt. Gemeentelijk vastgoed krijgt waar dit technisch mogelijk en wenselijk is een dak en/of geveltuin. De mogelijkheden voor het vergroenen van het gemeentelijk vastgoed en zo mogelijk het omliggende terrein zal per situatie worden bekeken. Dit in lijn met de routekaart en uitvoeringsstrategie verduurzaming vastgoed.
- de gemeente groen inzet om regenwater lokaal te laten infiltreren en zo het riool minder te belasten.
- de gemeente haar inwoners stimuleert om hun tuinen, daken en gevels te vergroenen.

Doelen met betrekking tot de biodiversiteit

De gemeente wil de biodiversiteit binnen en buiten de bebouwde kom versterken om het leefgebied van alle Goudse dierlijke inwoners en planten te vergroten en versterken. Om dit te bereiken wordt ingezet op meer robuuste ecologische verbindingen tussen de natuurgebieden het Goudse Hout, het Steinse Groen en het Noorderhout en het groen in de verschillende wijken. Zo ontstaan veilige, groene routes voor verschillende plant- en diersoorten.

Doelen met betrekking tot de biodiversiteit zijn o.a. dat:

- de (Goudse) groenstructuren van droge en natte netwerken worden verbonden en versterkt, met als doel betere verspreiding en gezondere populaties. Dit gebeurt door te zoeken naar kansen op regionale schaal om verbindingen en structuren te verbeteren, en het oplossen van knelpunten die verbindingen in de weg staan.
- er maatregelen worden genomen om de variatie aan planten en dieren te verhogen, zoals het kiezen voor de juiste beplanting en het toepassen van ecologisch beheer.
- de gemeente zorgt voor een gezonde bodem. Een gezonde bodembiodiversiteit is de basis voor een betere kwaliteit van de bodem.

Doelen met betrekking tot gezondheid

De gemeente wil een leefomgeving creëren die bijdraagt aan de mentale en lichamelijke gezondheid van alle Gouwenaren. Wetenschappelijk onderzoek bewijst dat groen een positieve bijdrage hieraan levert. Bomen met een groot kroonoppervlak zorgen voor schaduw en dus voor verkoeling. Uitzicht op groen zorgt voor een beter humeur, minder stress en nodigt uit tot beweging in de buitenruimte.

Doelen met betrekking tot gezondheid zijn o.a. dat:

- iedere inwoner op maximaal driehonderd meter afstand van de woning toegang heeft tot een groene, koele verblijfsplek.
- de gemeente per wijk een inclusieve, groene route aanlegt van tenminste 3000 meter. Voorbeelden om de routes inclusiever te maken zijn door banken te plaatsen op schaduwrijke plekken. Of het plaatsen van borden met QR-codes op deze routes, om inwoners te informeren over het groen in het algemeen en biodiversiteit.
- de gemeente meer groene sport- en beweegroutes inricht voor jong en oud.

Doelen met betrekking tot de ruimtelijke kwaliteit

De gemeente wil het openbaar groen aansluiten bij de cultuurhistorische elementen van de stad. Dit wordt bereikt door bij planvorming vooraf randvoorwaarden te geven voor aanleg en onderhoud van kwalitatief groen, zodat het past bij de lokale landschappelijke en cultuurhistorische kenmerken. Ook aandacht voor groene plekken waar ontmoeten en verblijven centraal staat, draagt bij aan het thema. Daarnaast verbetert de gemeente de ruimtelijke kwaliteit door burgerinitiatieven zoals Groen-moet-je-doen en Grijs-wordt-Groen te stimuleren.

Doelen met betrekking tot ruimtelijke kwaliteit zijn o.a. dat:

- cultuurhistorisch waardevolle bomenlanen, parken en begraafplaatsen worden behouden.
- de identiteit wordt versterkt door het groen zo in te richten dat het past bij de cultuurhistorische, stedenbouwkundige, landschappelijke en demografische eigenschappen van iedere wijk of plek.
- groene initiatieven zoals Groen-moet-je-doen, Grijs-wordt-groen en Gouda zoemt worden gepromoot in samenwerking met de initiatiefnemers.
- de gemeente bij de aanplant van nieuwe bomen groeiplaatsen creëert waar bomen gezond volwassen kunnen worden, zodat ze in de toekomst bijdragen aan de herkenbaarheid van de omgeving. Hoe beter een plek te herkennen is, hoe beter de ruimtelijke kwaliteit.

4. Programma Groen: Bomen

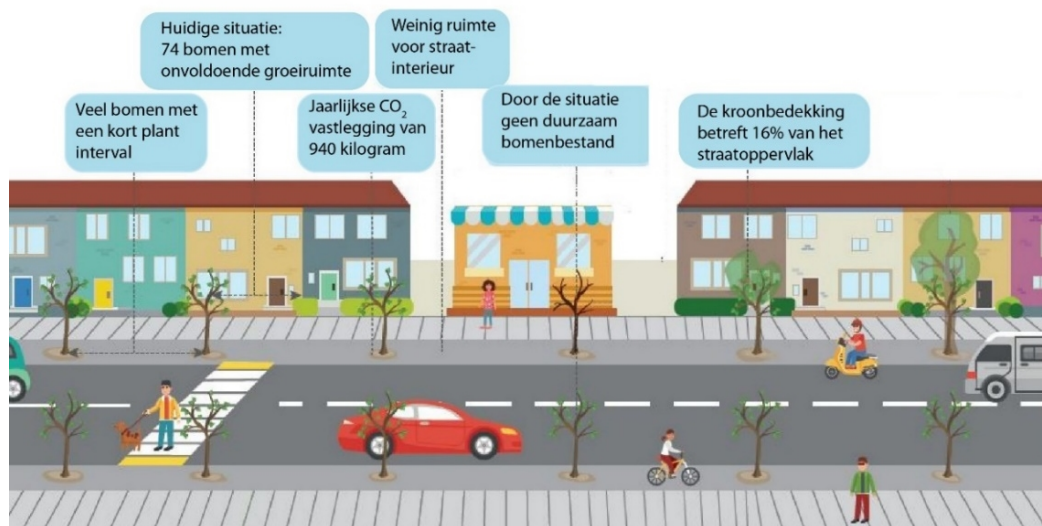
De volgende doelen en uitgangspunten komen uit het Programma Groen: Bomen.

Met de doelen en maatregelen uit het Programma Groen: Bomen werkt het college naar een toekomstbestendig bomenbestand.

Bij het planten van bomen kan de focus op kwaliteit liggen (bomen met grote kronen en ecologische kwaliteit) of op kwantiteit (aantallen bomen). Een belangrijke wijziging die als een rode draad door alle doelen van de programma's loopt, is de focus op kwaliteit. Aan de voorkant wordt dan gekeken hoe een boom gezond oud kan worden. Tot vaststelling van het Programma Groen: Bomen was het beleid dat bomen oud mogen worden en gold het principe 'boom voor boom'. Een kleinere boom biedt echter niet dezelfde ecosysteemdiensten en boomkroonvolume- en bedekking als een grotere boom. Door het planten van de juiste bomen op de juiste plek en met de juiste groeiomstandigheden worden bomen toekomstbestendig en bieden ze veel schaduw en ecosysteemdiensten. Op deze manier ligt de focus meer op de functies die bomen bieden. Bij het kappen van bomen is het onoverkomelijk dat er tijdelijk een achteruitgang van de kwaliteit is en dat bomen minder ecosysteemdiensten bieden. Er wordt uitgegaan van de diensten die een boom biedt bij volwassenheid.

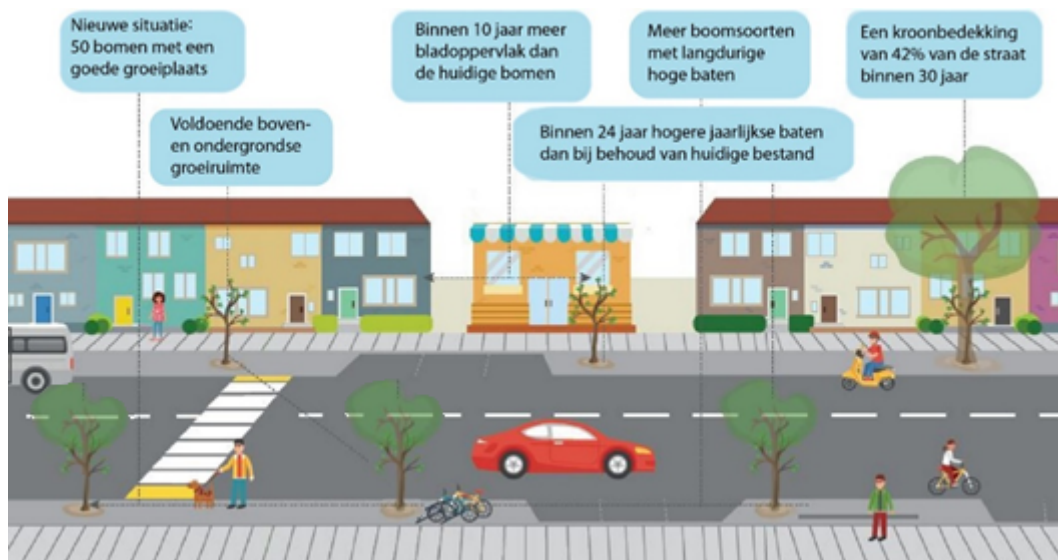
Om te zorgen voor meer aanplant met waarde voor de biodiversiteit en ecosysteemdiensten, is de Goudse Boomsoortenlijst geüpdatet (bijlage 5). Hiervoor is onder andere de publicatie over bomen van Natuur en Milieu ²gebruikt. Deze lijst vervangt de eerdere 'Voorkeurslijst Bomen' en wordt toegevoegd aan het LIOR. De boomsoorten op deze lijst kunnen groeien en bloeien onder de lokale Goudse omstandigheden, die zich kenmerkt door een hoge grondwaterstand en venige, natte bodems. Boomsoorten die nu al oververtegenwoordigd zijn, zijn buiten beschouwing gelaten.

In de volgende twee afbeeldingen (4 en 5) worden verschillen tussen de focus op kwaliteit en kwantiteit uitgebeeld.

Afbeelding 4. Een straat met focus op de kwantiteit

² <https://natuurenmilieu.nl/app/uploads/Bomenonderzoek-Nederlandse-gemeenten-Natuur-Milieu.pdf>

Afbeelding 5. Een straat met focus op kwaliteit

Daarnaast worden de volgende hoofddoelen gesteld:

- Focus op kwalitatieve bomen
- Het vergroten van de boomkroonbedekking;
- Toekomstbestendige bomen door goede groeiplaatsen;
- Het behoud van het Goudse karakter;
- Het creëren van een veilige leefomgeving.

De doelen en maatregelen in het Programma Groen: Bomen sluiten aan bij nieuwe landelijke inzichten zoals het inzetten op een toename van boomkroonvolume- en bedekking.

Voor een boom met een groot boomkroonvolume- en bedekking, is het belangrijk om te kijken naar goede groeiplaatsen en de juiste boom op de juiste plek. Een boom met een goede conditie en daardoor een grotere en fraaiere kroon zal meer bijdragen dan een boom die moeite heeft om te groeien, omdat er onvoldoende boven- en ondergrondse ruimte beschikbaar is. Ook de ruimtelijke kwaliteit van de stad wordt medebepaald door de kwaliteit van de boom omdat het voor een flinke groene massa in de ruimte zorgt. Door een grotere boomkroonbedekking ontstaat er meer verkoeling en worden de effecten van het klimaat op straatniveau verminderd. Hoe meer kroon (en hoe groter de individuele boom) hoe groter de bijdrage aan biodiversiteit. De grotere boomkroonbedekking draagt ook bij aan de gezondheid. Dit komt door de verkoeling en de vorming van een aantrekkelijke groene omgeving. Deze omgeving nodigt uit om te bewegen en heeft een positieve invloed op de mentale gezondheid.

Er worden geen bomen gekapt voor de opbrengst van zonnepanelen

Bomen en zonnepanelen zijn beide belangrijke middelen om de wereld duurzamer te maken. Daarom probeert de gemeente zoveel mogelijk met beide rekening te houden. Toch is er een belangrijk verschil tussen de twee: de effecten van een boom zijn vooral merkbaar rondom de boom zelf (plaatsgebonden), en het effect van een zonnepaneel kan ook op afstand benut worden (niet plaatsgebonden). Daarnaast kunnen bomen ervoor zorgen dat omwonenden juist minder energie verbruiken (bijvoorbeeld omdat de airco minder nodig is tijdens warme dagen) en verbeteren bomen de leefomstandigheden aantoonbaar. Bomen en duurzame energieopwekking (zonnepanelen) zijn allebei belangrijk voor een duurzame leefomgeving,

maar omdat bomen plaatsgebonden zijn, zullen bomen in de openbare ruimte voorrang krijgen op zonnepanelen. Alleen als er zwaarder wegende maatschappelijke belangen zijn kan een uitzondering gemaakt worden.

De voorgestelde doelen en maatregelen zetten niet in op méér bomen, maar op kwalitatieve bomen die toekomstbestendig zijn en met een grotere kroonbedekking.

Met de focus op (ecologische) kwaliteit zal de komende jaren de boomkroonbedekking toenemen. Dit komt ten goede aan de biodiversiteit en klimaatadaptatie. Het aantal bomen en de oppervlakte groen is dus van ondergeschikt belang. Dit is in lijn met de uitkomsten van de raadscommissie op 15 november 2023. De maatregelen richten zich meer op de toename van (ecologische) kwaliteit en de bescherming van wat er momenteel in de gemeente aanwezig is. Resultaten zijn echter niet op korte termijn zichtbaar omdat een boom er vele jaren voor nodig heeft om te groeien, zowel in formaat als in het bieden van ecosysteemdiensten.

5. Programma Groen: Biodiversiteit

De volgende doelen en uitgangspunten komen uit het Programma Groen: Biodiversiteit.

In het Programma Groen: Biodiversiteit worden per wijk 6 doelsoorten gekozen.

In het Programma Groen: Biodiversiteit worden de doelen uit het Programma Groen Gouda op het gebied van biodiversiteit verder uitgewerkt voor de komende 10 jaar. Een van de manieren om die verdiepingsslag te maken, is het benoemen van doelsoorten. Per wijk worden 5 ambassadeur- (minder kritische plant- en diersoorten) en 1 icoonsoort (kritische plant- of diersoort) benoemd. De doelsoorten zijn gekozen vanwege twee redenen: voor de communicatie naar bewoners toe en om de maatregelen specifiek toe te kunnen spitsen op bepaalde soorten. Van de voorgestelde maatregelen zullen niet alleen de gekozen doelsoorten profiteren, maar ook tal van andere soorten die in vergelijkbare leefgebieden voorkomen. Onderdeel van het programma is een uitvoeringsagenda met concrete maatregelen.

De voorgestelde monitoring voor het Programma Groen: Biodiversiteit sluit aan bij een nieuwe, veel gekozen landelijke methode: de Basiskwaliteit Natuur.

Op de lange termijn (t/m 2034) is het van belang om te weten of de doelen ook echt hebben bijgedragen aan een hogere biodiversiteit binnen de gemeente. In het Programma Groen: Biodiversiteit is beknopt uitgewerkt hoe het college erop kan toezien dat de gestelde doelen gehaald worden. Biodiversiteit is op verschillende manieren te meten waarbij iedere methode zijn voor- en nadelen heeft. Vaak wordt ervoor gekozen om zeldzame soorten te monitoren, vanwege lagere inspanning en omdat dit vaak kritische soorten zijn.

In het programma is gekozen voor monitoring via de methode 'Basiskwaliteit natuur'.

Basiskwaliteit natuur is een meetlat en referentie voor een minimale kwaliteit van de natuur. Een belangrijk instrument om dit te meten is het voorkomen van meetsoorten van de basiskwaliteit natuur. Dit zijn algemeen voorkomende soorten binnen Nederland die overal voor zouden kunnen komen als er sprake is van een basiskwaliteit van de aanwezige natuur. Daarnaast zijn ook meetsoorten voor pluskwaliteit bepaald. Deze geven aan wanneer sprake is van bijzondere natuurkwaliteit.

6. Slim ruimtegebruik

De voorgestelde doelen en maatregelen vragen om slim ruimtegebruik. Gouda is een compacte stad. Ook voor groen is ruimte nodig, dit is niet nieuw. In het Programma Groen Gouda worden geen harde eisen gesteld, maar het biedt wel een uitgangspunt voor gesprekken over een toekomstbestendige invulling. Daarom blijft het belangrijk tijdig aan te haken bij ophoog- en rioleringsprojecten, waarbij gekeken wordt naar een slimme herinrichting met meer groen. Maar ook bij andere projecten zoals VCP-projecten, bouwplannen en IHP-projecten liggen kansen voor groen. Het Programma Groen Gouda biedt, samen met de verdiepende programma's, een betere onderbouwing voor een goede afweging bij projecten. Door groen tijdig in de projecten te betrekken, kan er een goede afweging worden gemaakt tussen verschillende ruimtevragers en zijn er vaak kansen voor slim ruimtegebruik. Bijvoorbeeld bij VCP-projecten, waarin wordt meegenomen dat daar waar ruimte vrijkomt, bijvoorbeeld als een weg van 50 km/u naar 30km/u gaat, gekeken wordt naar de mogelijkheden voor meer groen. Ook Achter de Waag is een mooi voorbeeld waar er niet veel vierkante meter groen is toegevoegd, maar door goed te ontwerpen groen wel een prominente plek heeft gekregen met waarde voor de biodiversiteit en klimaatadaptatie.

Het Programma Groen Gouda zet daarnaast vooral in op kwaliteit en behoud van ecologische kwaliteit en niet op kwantiteit. Ook hierbij is het belangrijk om tijdig in gesprek te gaan om goede afwegingen te maken.

Er zijn echter dilemma's waarbij de doelen uit de drie programma's lastiger te combineren zijn met andere opgaven. Bijvoorbeeld het verharderen van sportvelden. Steeds vaker komt het verzoek binnen om o.a. basketbal- en voetbalvelden te asfalteren of van kunstgras te voorzien zodat er beter gesport kan worden. De ervaring leert echter dat je met de juiste mensen, op het juiste moment komt tot een goede afweging, waardoor meerdere opgaven een plek vinden.

De Structuurvisie Groen eist bij bouwplannen dat er 15% openbaar toegankelijk groen wordt gerealiseerd. Ook bij deze plannen is groen belangrijk, zo verhoogt groen de waarde van vastgoed en maakt uitzicht op groen mensen gelukkiger en vermindert stress. Omdat bij bouwplannen de ruimte vaak krap is, biedt de Structuurvisie Groen verschillende compensatiemaatregelen en de mogelijkheid tot het betalen van een afkoopsom. Zo kunnen er bijvoorbeeld ook groene daken en groene gevels worden aangelegd om te voldoen aan de beleidsregels uit de Structuurvisie Groen en de beschikbare ruimte slim te gebruiken. Sinds 2019 wordt er al met de Structuurvisie Groen gewerkt.

7. Monitoring en evaluatie

Effectiviteit van het uitgevoerde beleid wordt periodiek gemeten op kwalitatieve en kwantitatieve indicatoren. Halverwege de looptijd, of indien gewenst eerder, wordt er een evaluatie van het Programma Groen Gouda gedaan. Hierin wordt gerapporteerd hoe relevante kwalitatieve doelen vorderen, of ze al gehaald zijn of hoe hieraan gewerkt wordt en wat de verwachting is voor de komende jaren. Enkele doelen kunnen regelmatig kwantitatief gemeten worden om gevoel bij de voortgang te houden. Hieronder valt onder andere het meten van de boomkroonbedekking, waarvoor een nulmeting wordt opgezet.

Het Programma Groen: Biodiversiteit benoemt maatregelen die getroffen kunnen worden. Hiervoor is structureel vanuit het Bestuursakkoord budget beschikbaar. Natuurbeheer is echter vaak een proces van de lange adem, waarbij het voor kan komen dat de resultaten pas na vele jaren consistent beheer zichtbaar worden. In het programma wordt hiermee rekening gehouden door te gaan monitoren via de methode 'Basiskwaliteit Natuur', waarbij vooral wordt gekeken naar algemene soorten. Het is de verwachting dat algemene plant- en diersoorten eerder zullen profiteren van de genomen maatregelen dan zeldzame soorten. Het kan echter voorkomen dat zelfs de algemene soorten niet direct binnen 1 of 2 jaar reageren op de maatregelen.

8. Financiën

Het uitgangspunt is de maatregelen uit het 'Programma Groen Gouda', het 'Programma Groen: Bomen' en het 'Programma Groen: Biodiversiteit' binnen de bestaande budgetten te organiseren. De budgetten die beschikbaar zijn voor het uitvoeren van de maatregelen zijn o.a., zoals aangegeven in het bestuursakkoord en de begroting:

- Het reguliere beheerbudget voor het jaarlijks beheer van het gemeentelijk groen;
- Het Groenfonds;
- Budget Biodiversiteit vanuit Bestuursakkoord
- Het Water- en Rioleringsprogramma;

Binnen riolerings- en ophoogprojecten wordt het aanleggen van groen en het verbeteren van de kwaliteit meegenomen. Binnen deze projecten moeten meerdere opgaven een plek vinden binnen het projectbudget.

De middelen voor het Groenfonds zijn vastgelegd in een Reserve Groenfonds. Het extra vergroenen van de stad met middelen uit het Groenfonds draagt bij aan meerdere doelen uit de programma's, waaronder het versterken van groene verbindingen, de afname van hittestress en het verbeteren van de biodiversiteit. Het is momenteel niet duidelijk of er na 2026 ook nog middelen zijn voor vergroening via het Groenfonds.

Voor de maatregelen die staan genoemd in het Programma Groen: Biodiversiteit is structureel extra budget beschikbaar ten behoeve van biodiversiteit. In de uitvoeringsagenda in dit programma is uitgewerkt welke maatregelen de gemeente gaat nemen voor de planten en dieren binnen Gouda om de doelen te behalen.

Bijlagen(n):

- Bijlage 1. Programma Groen Gouda
- Bijlage 2. Matrix groen en de hoofdthema's uit het programma
- Bijlage 3. Programma Groen: Bomen
- Bijlage 4. Goudse boomsoortenlijst
- Bijlage 5. Programma Groen: Biodiversiteit